4.2. Notaţii referitoare la forma textului. Tipurile de notaţii care urmează trimit aproape în mod exclusiv la aspectul formal al textului. Deşi au tangenţă cu conţinutul, ele nu pot fi considerate în categoria notaţiilor care nuanţează, îmbogăţesc sau facilitează înţelegerea textului la nivel de conţinut.

4.2.1. Notarea succesiunii paginilor sau caietelor în textele vechi se făcea destul de rar prin numerotare. Unul dintre sistemele cele mai utilizate în acest scop era notarea - spre referinţă -, fie pe primul, fie pe ultimul rînd al paginii, a primei părţi a versetului cu care începea zaceala (precum în multe dintre textele secolului al XVI-lea), sau notarea la sfîrşitul paginii a primelor cuvinte cu care începea pagina următoare (precum în BB, sau în NTB, unde se marchează şi numărul paginii).

4.2.2. Traducerile religioase prezintă în mod constant indicaţii marginale cum sînt cele privind zacealele (diviziuni de text net marcate), dar şi indicaţii tipiconale. Probabil că din motive datorate structurii sale, un text precum *Evangheliarul de la Sibiu*, care prezintă pe două coloane paralele textul slavon (stînga) şi cel românesc, prezintă numerotarea zacealelor conform normelor epocii (pe margine), dar indicaţiile tipiconale apar în coloană, fiind separate de textul propriu-zis prin spaţii albe care le preced şi le succed. În mod obişnuit, subdiviziunile curente ale textului erau marcate în epocă prin **конецъ** sau altfel, chiar în text (precum în CB şi CP).

4.2.3. Textul *Îndereptării legii* (1652) prezintă trimiteri la izvoare, menţionări ale numelui legislatorului, notarea temei paragrafului, trimiteri comparative, diferite numerotări, indicaţii care arată că acel paragraf tîlcuieşte înţelesul paragrafului precedent, toate acestea mai ales marginal, dar şi în text. PO prezintă trimiteri (de cele mai multe ori urmînd textul maghiar) la o altă carte biblică, precum şi sume[1] prin care se rezumă un conţinut (mergînd de la un verset, pînă la mai multe). Astfel de exemple sînt: *Raiul* (16), *Moartea lu Avel de Cain* (22), *Rodul seminţeei lu Adam* (25), *Cînd Avram scoase pre Isac, fiiul său, pre giungherea* (70), *Avram duce Isac să-l junghe* (71), *Moare Sara, muiarea lu Avraam* (72), *Îngroapă Avram pre Sara* (74), *Faraon veade vis* (139), *Prepeliţe* (232), *Aron face viţel* (288), *Obrazul lu Moisi luceaşte* (297), *Facerea cortului* (300, 301, 302, 305, 306, 309). După cum se poate observa, această formă de a rezuma pe margine conţinutul paragrafului se aseamănă cu un fel de cuprins analitic, înşirat pe marginea textului. Poate că textele de legi (din toate timpurile) ilustrează cel mai bine procedeul. Aceste două tipuri de însemnări marginale sînt preponderente în PO. Însemnările maginale care interesează studiul de faţă nu apar în PO decît sporadic. O glosă datorată corecturii pare a fi aceea de la p. 115, unde, fiind vorba în text despre Iacob, autorul PO va scrie **исавъ**, dar va face o glosă pe margine, unde va scrie **іаковъ**, ceea ce, pe marginea textului maghiar (adică în locul de unde PO îşi ia toate însemnările marginale) nu apare.

> Deoarece prezintă în mod cert urme şi ale altor izvoade, cu siguranţă secundare sub aspectul măsurii în care au fost puse la contribuţie, PO nu poate fi considerată ca fiind în mod exclusiv rezultat al traducerii unei versiuni maghiare. De altfel, aceasta este o caracteristică general valabilă pentru vechile traduceri româneşti. La rîndul său, NTB prezintă segmente care pot arăta cu certitudine că textul latin nu a fost unica sursă a traducerii[2]. Astfel, sub *Mc*., 9, 40 apare: „Că varecine nu iaste pre noi, cu noi iaste" g. *Împrotivă*. Textul latin este următorul: „Quia enim non est adversum *vos*, pro *vobis* est", cel grecesc fiind: ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. În limba greacă, însă, formele de persoana I-a şi a II-a, plural, ale pronumelui personal, sînt identice. De aceea, riguros vorbind, în acest caz, nu se poate şti decît pe baza unor raţionamente, al căror nivel de certitudine nu poate atinge valoarea maximă, care este persoana gramaticală la care Isus s-a gîndit cînd a rostit celebra frază. Urmînd cu hotărîre o cale, sau interpretînd textul grecesc, traducerile franceze, engleze, germane şi româneşti utilizează persoana I-a plural. Traducerea din B.magh. optează pentru soluţia din latină. Studiind, în textul biblic, modul în care, de regulă, Isus se adresează ucenicilor şi mulţimilor pe care le învaţă, considerăm că traducerea care păstrează coerenţa este cea latină. De remarcat este că, în acest punct, textul BB coincide cu cel latin.

Slab atestat în vechile texte româneşti, caracteristic mai degrabă traducerilor biblice din lumea occidentală, tipul de notă marginală reprezentat de trimitere este abundent documentat în NTB, mai puţin expectabil în VS, de unde, totuşi, trimiterile la textul biblic (vezi, spre exemplu, mart., 30) nu lipsesc[3].

---

[1] Notaţia este caracteristică NTB.

[2] Vezi Alexandru Gafton, *Relaţia dintre **Noul Testament de la Bălgrad (1648)** şi textul corespunzător din **Biblia de la Bucureşti (1688)***, în *Biblia 1688*, II, Iaşi, 2002, p. LV-LXXXVI.

[3] *Dechev. 19* (oct., 24); *Ierem gl 39, verş 5.6.7* (nov., 4); *Ieremiia, gl 39, verş 2* (nov., 4); *2Macavei, gl 2* (nov., 4); *Luca, gl 10, verş 18* (nov., 8); *la Isaiia 38:29* (nov., 8); **црств** 3, **гл** 12, 30 (nov., 12); *Daniil, glava 14. 33* (dec., 2); **книг** 7 **гл** 21 (dec., 25); *Zahariia* **гл** 5 (mart., 12); **числ** 8, 24 (mart., 14); *2Timothei 3:8* (apr., 27); *Timothei: 2* (apr., 29); *Matei 9, 14:17* (mai, 11); *Marco 6, 38* (mai, 11); *Avacum 3:17.14* (mai, 16); *Matthei 24:28, Luca 17:37* (mai, 16); *2Corinth 5:1* (mai, 16); **зри** 16:7 (mai, 17); *120* (mai, 17); *Deaanie, 2:33* (mai, 18); **бы** 39:12 (mai, 26); *Rîm. 16.14* (mai, 31); *Dec. 4.* (iun., 5); *1Corinth:2* (iul., 7).

BDD-B2-19 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.171 (2026-09-12 04:44:08 UTC)